

METHODOLOGY OF EDUCATIONAL GAMES IN PRIMARY CLASS MATHEMATICS LESSONS

Nasurlyeva Yulduz Farxadovna

Asian International University

70110501 - Theory of education and training and Master's student of the 2nd stage, majoring in methodology
<https://doi.org/10.5281/zenodo.11112261>

ARTICLE INFO

Received: 27th April 2024
Accepted: 01st May 2024
Online: 02nd May 2024

KEYWORDS

Tea hing, didactics, motivation, character, activity, game, exercise, emotion, reflex, teacher.

ABSTRACT

This article will talk about the disclosure of the essence of modern education, a comprehensive coverage of pedagogical activity, a creative approach to professional skills and lessons in future teachers, the application of new form methods of teaching in it, the formation of creativity of students.

BOSHLANG'ICH SINIF MATEMATIKA DARSLARIDA TA'LIMY O'YINLARNI O'TKAZISH METODIKASI

Nasurlyeva Yulduz Farxadovna

Osiyo xalqaro universiteti

70110501 - Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi mutaxassisligi 2-bosqich magistranti
<https://doi.org/10.5281/zenodo.11112261>

ARTICLE INFO

Received: 27th April 2024
Accepted: 01st May 2024
Online: 02nd May 2024

KEYWORDS

O'qitish, didaktika, motivatsiya, xarakter, faoliyat, oyin, mashq, his-tuyg'u, refleks, o'qituvchi.

ABSTRACT

Ushbu maqolada Zamonaviy ta'limning mohiyatini ochib berish, pedagog faoliyatini keng qamrovli yoritish, bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy mahorat va darsga ijodiy yondoshib, unda o'qitishning yangi shakl usullarini qo'llash, o'quvchilarni ijodkorlik faoliyatini shakllantirish haqida so'z boradi.

Bolalar har bir o'yinni o'rganishda muayyan talimiy maqsad nazarda tutiladi. O'yinning eng muhim ahamiyati ham anashundadir. O'tkazish shakllari va uslublari bilan ta'limning boshqa turlaridan farq qiladigan o'yinlar talim berish jihatdan ham katta ahamiyatga ega.

Didaktik o'yinlar o'yin usullari cheksiz takrorlash va o'zgartirish, o'yinga turli narsalar kiritish imkonini beradi. Masalan, "Jimjitlik" o'yinning 5-7 xilini butun sinf bilan hamda ayrim bolalar bilan takrorlab o'tkaziladi. "Nima o'zgaradi?" turidagi o'yin 5 xil turli ko'rsatmali material bilan o'tkaziladi va hokazo. Natijada o'yin malakalarining bir xilda va mustahkam bo'lishiga hamda o'yinning har bir qoidasini tinglay bilish va unga rioya qilishga erishish imkonini beradi. Didaktik o'yinlar o'zining shakli jihatidan asosan, bog'chada o'ynaladigan ijodiy o'yinlardan ham, o'qituvchi o'zi hikoya qilib berish yo'li bilan tushuntiradigan va

o'quvchilarni birma-bir so'rab chiqish natijasida mustahkamlanadi va shu singari o'yinlardan ham har tomonlama farq qiladi.

Didaktik o'yinlar o'qitish vazifasiga xizmat qiladi va qiziqarli, maroqli, tushunarli darajada olib boriladi. Bolalar g'olib chiqish maqsadida jon-u dili bilan mashq qiladilar, berilgan bir xil topshiriqni, albatta, bajarishga odatlanib qoladilar. Didaktik o'yinlar har bir darsning maqsadini, har bir mashqning maqsad va vazifalarini yaxshiroq tushinib olishga yordam beradi.

Didaktik o'yinlar ta'limning ko'rgazmaliligini, o'qituvchining nutqini va bolalar harakatini o'z ichiga oladi. Buning natijasida idrokda (ko'rish, eshitish sezgisi) birlik tug'iladi. Bu esa o'qituvchining aytganlarini bolalarning zehnan o'ylab olishiga va o'sha aytilganlarni ifodalab berishga, ya'ni didaktik o'yin qoidalarini o'quvchilarning o'zlari bajarishlariga imkon beradi. Didaktik o'yinlarning bu tarzda tuzilish xususiyatlari o'quvchilar faoliyatini tahlil qilish imkonini beradi. Shuning uchun ham barcha bolalar o'yin vaqtida qiziqish bilan harakat qiladilar.

Didaktik o'yinlar bolaning his-tuyg'usiga ta'sir etib, unda o'qishga ijobiy munosabat va qiziqish xislatini tarkib toptiradi. Bolalar o'yinini zo'r mamnuniyat bilan o'ynaydilar, o'yin boshlanishini esa sabrsizlik bilan kutadilar, ularning ongida ertangi o'quv kunning quvonchli manzarasi gavdalanadi.

Har bir didaktik o'yinda ko'pchilik bolalar yoki butun sinf o'quvchilari ishtirok etadi. Masalan, "Doiraviy misollar" o'yinida hamma bolalar masala yechadi, "Zanjircha" da 10, "Do'koncha" da 8-12 bola, "Narvoncha" da esa qariyb hamma o'quvchilar masala yechadilar va hokazo.

Bundan tashqari, o'yin jarayonida hatto bolalardan ba'zi birlari ishtirok etmasa ham, ular o'yinda imo-ishoralar vositasida qatnashadilar. Masalan, ko'zlarini yumib, kim necha marta taqillatganini tinglaydilar, "Eng yaxshi hisobchi", "Kim aniqroq va tezroq?" o'yinlarida o'z o'rtoqlarining misolni qanchalik to'g'ri-noto'g'ri yechayotganlarini kuzatib boradilar.

O'yin paytida bolalar psixologiyaning individual xususiyatlari, ularda shartli reflekslarning paydo bo'lish tezligi va ularning mustahkamligi yanada yaqqolroq namoyon bo'ladi. Bu esa o'qituvchiga o'quvchilar faoliyatiga individual munosabatda bo'lish imkoniyatini beradi.

Didaktik o'yinlarning tarbiyaviy ahamiyati nimalardan iborat?

Didaktik o'yinlar hamjihatlik va intizomlilikni tarbiyalashga yordam beradi, chunki har bir o'yin g'alaba qozonishga intilish bilan bog'liq bo'lib, o'yin shartlari va qoidalari qat'iy va izchil rioya qilishni talab etadi. "Kim aniqroq va tezroq?", "Bo'sh kelma!", "Eng yaxshi hisobchi", "Ko'rganini eslab qolish diktanti" singari o'yinlarni o'tkazish paytida o'quvchilar sinf xonasida, o'quvchilarning o'zlarini tuta bilishlariga, partada tovush chiqarmay turib oyoq uchida doskaga chiqa olishlariga, o'z o'rinlariga osoyishtalik bilan qaytib kelib, tovushlarni diqqat bilan tinglashlariga, raqamlarni zehn bilan qarashlariga erishadilar.

Darsda o'yinqaroqlik qilib o'tiradigan va o'qituvchidan bitta dars davomida 10-15 martagacha tanbeh berishga majbur etadigan bolalar ham uchrab turadi. Biroq o'yin o'tkazilayotgan vaqtda bunday bolalarning xulq-atvori tamoman o'zgarib ketadi. Ular darhol o'zlarini tutib oladilar, o'qituvchining o'yin qoidalarini ko'rsatib berishini kutib o'tirmaydilar

ham, qoidalarni bajon-u dil va o'zlari mustaqil bajaradilar. Didaktik o'yinlar jarayonida bolalarda uyushqoqlik, vaqtni iloji boricha tejay bilish xislatlari tarbiyalanadi.

Tajriba shuni ko'rsatadiki, didaktik o'yinlar bolalarda do'stlik, birodarlik, mehnatkashlik hissini tarbiyalash va taraqqiy ettirishga yordam beradi. "Kim turgan saf yaxshiroq?", "Bilgan kishi sanashni davom ettirsin!", "Zanjircha", "Narvoncha" singari o'yinlar o'tkazilayotganda bolalar o'z o'rtoqlari, o'zi turgan saf va o'z sinflarining sharafi uchun kurashadilar.

Bir safga tizilganlar ikkinchi safda turgan o'quvchilar bilan musobaqalashayotganda topshiriqni saflardan birining bitta o'quvchisi yoki bir necha o'quvchilari, yoxud butun bir saf bajaradi. Odatda, bolalar o'z sheriklariga dalda berib turadilar, agar o'rtoqlari topshiriqni to'g'ri bajarsa, undan behad xursand bo'ladilar va u bilan faxrlanadilar. Shuni ham aytish kerakki, o'yin o'tkazilayotgan paytda bolalarda hasad, qizishib ketish singari salbiy xislatlar uchramaydi.

Didaktik o'yinlar ijodiy shaxs tarbiyalashga yordam beradi, chunki har bir o'yin, uning har bir takrorlanishi topshiriqni bajarishga yangicha munosabatda bo'lishni talab qiladi, uni hal qilish zarurati esa ijodiy izlanishlarni keltirib chiqaradi.

Didaktik o'yinlarda tirishqoqlik, matonatlilik, boshlagan ishni oxirigacha yetkaza bilish singari eng kerakli irodaviy xislatlar tarbiyalanadi. Masalan, "Doiraviy misollar" o'yinida oltita misolning hammasini yechish kerak, aks holda, oxirgi sonning birinchisiga to'g'ri kelish-kelmasligini bilib bo'lmaydi. Ana shuning o'zi bolalarni faollashtirib yuboradi va ular misolni to'liq yechishga intiladilar.

Didaktik o'yinlar jarayonida bolalar tevarak-atrof haqida tasavvur hosil bo'ladi, bu esa bolalarga topshiriq mazmunini mustaqil turlicha bajarishga yordam beradi. Ularda elementar matematik, fazoviy tasavvurlar mustahkamlanadi. Didaktik o'yinlar, ayniqsa, bolalar ham, o'qituvchi ham o'yinning qanday o'tishiga qiziqqan paytlarida o'qituvchini bolalarga yaqinlashtiradi, o'qituvchi bolalar nazarida tarbiyachigina emas, balki chinakam do'stga aylanadi. Bu esa ayniqsa, dastlabki kunlarda yuz beradigan yotsirash hollariga barham beradi. Shunday qilib, o'yinlar orqali o'qituvchi va o'quvchilar o'rtasida ijobiy munosabat paydo bo'ladi.

References:

1. Jumayev.M.E. Bolalarda boshlang'ich matematika tushunchalarni rivojlantirish nazariyasi va metodikasi. T.: "Ilm-Ziyo", 2013-yil.
2. B.Abdullayeva, M.Saidova, N.Dilova "Ta'limda multimediya texnologiyalaridan foydalanish". Toshkent-2021.
3. Jumayev.M.E. Boshlang'ich matematika nazariyasi va metodikasi. T.: "Turon-Iqbol" 2012 yil.
4. Jumayev.M.E., Axmedov.M., Abduraxmonova.N. Birinchi sinf matematika daftari. T.: "Turon-Iqbol", 2019-yil.
5. Tadjiyeva.Z. va boshqalar. Boshlang'ich sinflarda matematika dars samaradorligini oshirishda tarixiy materiallardan foydalanish. Toshkent-2008.